

РЕЦЕНЗІЇ

**СИЛА ДОСЛІДЖЕНЬ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ЧЕРЕЗ НОВІ ПІДХОДИ (РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ Т. СЕМИГІНОЇ
«СПРИЯЮЧИ ЗМІНАМ: ДОСЛІДЖЕННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ»)**

Кравченко Оксана, докторка педагогічних наук, професорка, деканка факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Книжка Т. Семигіної «Сприяючи змінам: дослідження в соціальній роботі» (Таллінн: Teadmus, 2025) може слугувати своєрідним дороговказом для фахівців, які прагнуть здійснювати якісні та ефективні дослідження. Авторка розглядає широкий спектр питань – від етичних засад до конкретних стратегій та методів. Книга написана доступно та цікаво, з використанням авторського голосу та історій з власного досвіду. Це робить її не просто теоретичним посібником, а й живим, емоційно насиченим матеріалом.

Ключові слова: соціальна робота, дослідження, методологія, парадигми, етика, партисипативний підхід.

**THE POWER OF RESEARCH: TRANSFORMING SOCIAL WORK
THROUGH NEW APPROACHES (BOOK REVIEW OF T. SEMIGINA'S
"PROMOTING CHANGE: RESEARCH IN SOCIAL WORK")**

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Social and Psychological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

The book of Tetyana Semigina «Promoting Change: Research in Social Work» (Tallinn: Teadmus, 2025) can serve as a kind of guide for professionals who seek to conduct high-quality and effective research. The author covers a wide range of issues - from ethical principles to specific strategies and methods. The book is written in an accessible and engaging style, using the author's voice and stories from her own experience. This makes it not just a theoretical guide, but also a living, emotionally rich material.

Keywords: social work, research, methodology, paradigms, ethics, participatory approach.

Практика соціальної роботи в Україні зазнає трансформаційних змін. І це ж стосується й досліджень у цій сфері. Наразі соціальна робота набула статусу повноцінної наукової спеціальності, й це вимагає від фахової спільноти особливої уваги до методологічного підходу до досліджень [2]. Книга Тетяни Семигіної «Сприяючи змінам: дослідження в соціальній роботі» [7] стає важливим етапом на цьому шляху, пропонуючи глибокий аналіз наявних підходів до досліджень у соціальній роботі та їхнього застосування для практики.

Авторка детально розглядає різноманітні методи досліджень, від експериментальних до наративних і феміністичних, характеризуючи їх застосування в реальних умовах соціальної роботи. Це видання можна вважати вартісним внеском у

вітчизняну наукову літературу з соціальної роботи, оскільки охоплює не тільки теоретичні аспекти, а й практичні підходи, які мають безпосереднє значення для фахівців. Книга робить акцент на важливості інноваційних досліджень, зокрема на інтеграції нових парадигм та методів, що можуть значно покращити ефективність соціальних послуг.

Означимо тезово ключові характеристики нової книжки Тетяни Семигіної.

1. Етика досліджень у соціальній роботі. Авторка вдало демонструє, що етичні принципи виступають наріжним каменем будь-якого дослідження в соціальній роботі. І саме це вирізняє такі дослідження з-поміж інших. Особлива увага приділяється захисту прав та гідності учасників дослідження, отриманню інформованої згоди, конфіденційності даних та уникненню будь-якої форми дискримінації чи утиску.

Т. Семигіна також наголошує на важливості партнерства з клієнтами та їх залучення до процесу дослідження як рівноправних учасників. Розуміння клієнтів соціальної роботи як співдослідників становить іншу специфічну особливість досліджень у соціальній роботі. Це дає змогу актуалізувати партисипативний підхід, що сприяє розширенню можливостей клієнтів, посиленню їхньої суб'єктності та участі у вирішенні власних проблем. Такий погляд на досліджень відстежується й в інших роботах науковиці [6].

2. Інтернаціональний контекст. У книзі наведено численні приклади з міжнародної практики, що дозволяє краще зрозуміти застосування дослідницьких методів у різних країнах. Авторка звертається до досвіду Великобританії, США та багатьох інших країн, демонструючи, як різні підходи до дослідження можуть бути адаптовані до конкретних соціокультурних умов. Це також дає змогу представити реальний досвід проведення досліджень, побудованих на таких різновидах методологій, які допоки не надто розвинуті у вітчизняному науковому полі соціальної роботи.

3. Значна увага інтерпретативним та критичним парадигмам досліджень. В українській дослідницькій практиці з соціальної роботи, як засвідчують попередні роботи авторки [1; 5], домінує позитивістська парадигма. Віддаючи їй належне та розкриваючи її специфіку, Т. Семигіна все ж акцентує увагу на важливості інтерпретативної та критичної парадигм, які дозволяють досліджувати соціальні явища у їхній складності та динаміці.

Через детальне пояснення історії, філософії, переваг та проблемних питань кожної з парадигм, авторка допомагає зрозуміти, що інтерпретативні дослідження (наприклад, нарративні) допомагають зрозуміти суб'єктивні переживання та інтерпретації людей, тоді як критичні дослідження (наприклад, дослідження в дії) спрямовані на виявлення та аналіз владних відносин та соціальної нерівності.

4. Увага феміністичним дослідженням. Особливу увагу авторка приділяє феміністичним дослідженням, підкреслюючи їх значення в контексті соціальної роботи. У цьому розділі Т. Семигіна детально аналізує, як феміністичні підходи можуть сприяти не лише кращому розумінню соціальних процесів, а й створенню більш чутливих до гендерних аспектів стратегій підтримки вразливих груп. Важливо, що авторка не обмежується лише теоретичними аспектами, але також надає конкретні рекомендації щодо впровадження феміністичних принципів у практику соціальної роботи. Цей розділ співзвучний з іншими напрацюваннями дослідниці [3; 4; 8-16] і дає підстави вважати

Тетяну Семигіну однією з тих, завдяки якій в Україні формується феміністська перспектива професійної соціальної роботи.

5. Практичний характер. Авторка не просто описує парадигми, а допомагає читачам зрозуміти, як обирати відповідну парадигму і дослідницький дизайн залежно від цілей і контексту дослідження.

Цінним можна вважати, що авторка прагне познайомити з алгоритмами, етапами проведення дослідження – залежно від обраних парадигми та методів. Книга містить численні практичні поради для новачків і досвідчених дослідників, що покращують навички аналізу та застосування дослідницьких методів.

Хоча ця книжка не є навчальним посібником, але нова робота Т. Семигіної цілком може бути використана як джерело для освітніх компонентів із методології досліджень для підготовки магістрів та аспірантів.

6. Авторський голос. Книга вирізняється виразним авторським голосом, збагаченим історіями, подекуди майже гумористичного характеру, з власного досвіду в дослідженнях та викладанні, що додає тексту емоційної насиченості. Такий підхід робить книжку Т. Семигіної не просто сухим викладом теоретичних положень, а живим та цікавим читанням. Особистий досвід авторки, її роздуми та спостереження роблять матеріал більш зрозумілим та близьким до читачів, сприяючи кращому засвоєнню інформації.

7. Візуальна привабливість. Книга також привертає увагу завдяки своїй візуальній оформленості. Вдало підібрані шрифти, оформлення розділів і підзаголовків сприяють зручному сприйняттю матеріалу. Графічні елементи, такі як таблиці, діаграми та ілюстрації, які подають складні концепти, історії, виокремлені як текстові вставки, роблять книгу не лише інформативною, а й естетично привабливою. Це полегшує розуміння і засвоєння матеріалу, а також покращує загальний досвід читача.

8. Рекомендації щодо поширення результатів дослідження. Авторка надає цінні поради щодо того, як ефективно поширювати результати досліджень серед різних аудиторій, включаючи наукову спільноту, практиків соціальної роботи та широку громадськість. Вона наголошує на важливості популяризації наукових знань та їх практичного застосування для вирішення соціальних проблем.

У цілому, книгу Тетяни Семигіної «Сприяючи змінам: дослідження в соціальній роботі» [7] можна важливим внеском у розвиток дослідницької практики в соціальній роботі в Україні. Вона пропонує ґрунтовний та доступний огляд сучасних методів дослідження, акцентуючи увагу на їх практичному застосуванні та етичних аспектах. Особливо цінними видаються розділи, присвячені феміністичним дослідженням та іншим інноваційним методологічним підходам, а також рекомендації щодо поширення результатів дослідження. Ця книга буде корисною для студентів, викладачів, дослідників та соціальних працівників, які прагнуть підвищити свій професійний рівень та сприяти позитивним змінам у суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карагодіна О., Семигіна Т. Перші дисертаційні дослідження із соціальної роботи в Україні: критична оцінка. *Social Work and Education*. 2022. Vol. 9(1). P. 44-55.
2. Коляда Н., Левченко Н., Заболотна О. Підготовка докторів філософії із соціальної роботи в Україні: перший досвід та перспективи розвитку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 308-321.
3. Оніщик Ю. В., Семигіна Т. В., Пожидаєва О. В. Подолання гендерної нерівності в Україні: політико-правовий, соціальний та освітній виміри. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. 2020. № 4(133). С. 109-116.
4. Сарнацька А., Семигіна Т. Насильство над жінками з боку інтимних партнерів: сутність та різновиди. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. № 2. С. 87-98.
5. Семигіна Т. Виклики підготовки дисертацій із соціальної роботи під час війни та нових соціальних реалій. *Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану: актуальні питання та шляхи їх вирішення*. Міжнар. наук.-практ. конф. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 133-137.
6. Семигіна Т. Клієнти соціальної роботи як співдослідники. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень*: матеріали міжнародної наукової конференції. Вінниця: МЦНД, 2020. Т. 2. С. 33-35.
7. Семигіна Т. *Сприяючи зміні: дослідження в соціальній роботі*. Таллінн: Teadmus. 2025. URL: <https://teadmus.org/main-publications/sm-69>.
8. Семигіна Т. Феміністичні дослідження і соціальна робота: що між ними спільного? *Modernization of today's science: experience and trends: Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference* Singapore: European Scientific Platform, 2023. P. 79-83.
9. Ярошенко А., Семигіна Т. Апробація україномовних версій опитувальників для вивчення гендерних упереджень. *Social Work and Education*. 2023. № 10 (2). С.195-210.
10. Ярошенко А., Семигіна Т. *Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно трансформаційну практику*. Даллас: Primedia e-Launch LLC, 2022.
11. Ярошенко А., Семигіна Т. Інтеграція феміністичної перспективи у підготовку соціальних працівників. *Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю*. Умань: Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, 2022. С. 232-235.
12. Ярошенко А., Семигіна Т. Феміністична соціальна робота як професійне інвестування в жіночу солідарність. *Вісник АПСВТ*. 2019. № 1. С. 13-29.
13. Ярошенко А.А., Семигіна Т.В.. Розпізнати нерівність: гендерний аналіз навчальних матеріалів у соціальній роботі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна*. 2019. № 32. С. 183-198.
14. Dvoriak S., Karagodina O., Semigina T. Gender competences of social work students: do we need a transformative approach? *Social Work and Education*. 2020. Vol. 7(3). P. 279-288.

15.Semigina T., Yurochko T., Stopolyanska, Y. 'Everyone is on their own and nobody needs us': women ageing with HIV in Ukraine. *HIV, sex, and sexuality in later life* /Ed. by M. Henrickson et al. Bristol: Policy Press. 2022. P. 46-63.

16.Yaroshenko A., Semigina T. Exploring Gender Stereotypes among Prospective Foster Families. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*. 2022. № 25. P. 62-79.